

JAROSLAV DURYCH

ŽIVOT, OHLASY, SOUPIS DÍLA A LITERATURY O NĚM

JAROSLAV DURYCH 2. 12. 1886 - 7. 4. 1962
(STRUČNÝ ŽIVOTOPIS)

Václav Durych

KNÍŽNÍ TVORBA JAROSLAVA DURYCHA

Jiří Kudrnáč a Karel Komárek

O JAROSLAVU DURYCHOVI

A JEHO DÍLE

uspořádali Jan Šulc, Jiří Kudrnáč a Karel Komárek

SOUPIS DÍLA JAROSLAVA DURYCHA

A LITERATURY O NĚM

zpracovala Věra Vladyková

Kniha vychází s laskavým přispěním
Nadace Českého literárního fondu
a Nadačního fondu Obce spisovatelů

Biography © Václav Durych, 2000

Commentary © Jiří Kudrnáč, Karel Komárek, 2000

Anthology of criticism © Jan Šulc, Jiří Kudrnáč, Karel Komárek, 2000

Bibliography © Věra Vladyková, 2000

Anthology © Atlantis, spol. s r. o., 2000

ISBN 80-7108-162-0

JAROSLAV DURYCH 2. 12. 1886 - 7. 4. 1962 |

(stručný životopis)

Václav Durych

Jaroslav Durych se narodil v Hradci Králové č. 78 na počátku adventu, dne 2. prosince 1886. Narodil se jako druhé dítě spisovateli a regionálnímu žurnalistovi Václavu Josefu Durychovi (narozenému v Turnově 27. ledna 1863) a jeho krásné a něžné manželce Boženě, rozené Žabkové, dceři nechanického mydláře Norberta Žabky. Božena Žabková se narodila 16. dubna 1863 v Nechanicích č. 56.

Jaroslav Durych byl pokřtěn 12. prosince 1886 kaplanem Aloisem Soukupem. Byla mu dána jména Jaroslav Norbert.

Na otci Václavu Josefu Durychovi bylo několik zajímavostí. Byl to aktivní sokol. Jako sokol byl vlastenec se všemi kladnými atributy. Jistěže nemohl za to, že byl fešák, dalo by se říci krasavec k pohledání; sokolská uniforma na fotografiích jeho přirozený šarm umocňuje. Včas, tj. ještě při závěru svých studií na gymnáziu, si uvědomil, že by nedokázal zachovávat celibát. S obrovskými potížemi ho turnovští rodiče vydržovali na gymnáziu s pošetilou nadějí, že se stane knězem. Student Václav z gymnázia dezertoval k nezměrnému žalu své matky. Maturity se nebál; kdyby ho kdokoli chtěl podezírat ze zbabělosti před maturitními obtížemi, pak by to byl jen nactiutrhač. Z hlediska tehdejší morálky bylo lépe prchnout před celibátem ještě před nástupem do semináře. Nikdo pak se mu totiž nesměl posmívat, že je „páter Vykouz“. Václav Durych vskutku po celibátu netoužil. Velice záhy se oženil; našel si krásnou, lahodnou ženu.

Mladík Václav Durych se seznámil se svou budoucí paní na jakési taneční zábavě; vzešla z toho láska, které rodiče z obou stran nedokázali zabránit. Na obou stranách bylo mnoho bolesti. Václavově matce se zhroutil životní sen, ale ani Žabkovi se na veselku netěšili. Vědělo se tam, že ženich je chudší než kostelní myš, že nemá maturitu, a tudíž nemá ani žádné perspektivy. Na druhé misce vah pak byl jen jeho sokolský stejnokroj, junácké vzezření, a snad z něho vyzářoval i jakýsi „ésprit“. Uměl pěkně mluvit a poznenáhlu začínal s literární tvorbou.

Jeho konverzační schopnosti mu zajistily velmi nejisté a povážlivě žurnalistické

zaměstnání a bylo možno očekávat sporé literární úspěchy. Na chleba tedy novomanželé měli, nevěsta měla slušně situované rodiče; zajisté něco zbylo i z věna.

Zřejmě z důvodů nesprávného politického odhadu se mladému novináři nepodařilo zachytit na jednom místě, což nikterak nepřispělo ani k jeho vážnosti, ani k vylepšení finanční situace rodiny. Mladí manželé pendlovali mezi východočeskými městy, mladá paní svému muži pomáhala v činnosti redaktorské, ve všech úkonech administrativních, vedla mu domácnost (třebaže se v jejich domácnosti sem tam kmitla i služka – ale pozor! služby tehdy dělaly víceméně zadarmo). Taky mu rodila děti. Pět dětí, z nichž jedno záhy po narození umřelo. Ale ještě zůstaňme u Václava Durycha. Nerozuměl politice. Velké ani malé. Pokud vsadil na nějakého koně, prohrál. Jeho článkům nelze nic vytknout, nelze jim však ani přičíst obzvláštní brilantnost (ať to někdo zkusí napsat do regionálního plátku brilantní článek!). Nezískal si lásku sponzorů, a třebaže ho odnikud nevyhodili na dlažbu, k jakékoli slušnější kariéře měl vždycky nesmírně daleko.

Byl i literárně činný: napsal hru o Jiříku Poděbradském pod jménem Věnceslav Durych. Toto „historické drama v pěti jednáních“ vydal v Kolíně nákladem vlastním roku 1884.

Již pod pravým jménem Václav Durych vydal opět nákladem vlastním dosti obsáhlé „cestopisné kresby“ *Z Českého ráje*. Kniha vyšla roku 1886 v Hradci Králové a vytiskl ji tentýž Jindřich Pak z Kolína, který před dvěma roky vytiskl *Jiříka z Poděbrad*.

Ke konci života, roku 1896, začal v sešitech – jak jinak než opět nákladem vlastním – vydávat „cestopisné kresby“ *Krkonoše*. To už je kniha mnohem dokonalejší než *Z Českého ráje*, a dočkala se dokonce ještě dalších dvou vydání, bohužel již po jeho smrti. Druhé vydání vyšlo v roce 1897, třetí vydání v roce 1898 nákladem Eduarda Kmínka v Pardubicích. Je to na svou dobu kniha s bohatou výpravou grafickou i fotografickou.

Není známo, kdy Václav Durych napsal svého *Průvodce po Turnově a okolí*. Tuto čtyřicetikrejcarovou knížečku vydal roku 1889 sám pražský I. L. Kober. Je to však jen prostá turistická příručka.

Všecko jsou to směs povětivě dělané knížky, z nichž nad tehdejší šedivý průměr se tyčí *Krkonoše*. Jest však nutno připomenout, že v rodině Durychovic se tradovalo, že Václav Josef Durych vůbec jako první nazval turnovský region Českým rájem, a to právě touto knihou. Asi to nebude pravda, ale na každý pád si zaslouží, aby jeho jméno bylo s Českým rájem spojováno. Prozradil o něm národu velice mnoho pěkného.

V této knize dokonce glorifikuje husitskou minulost kraje v souladu s vlasteneckou módou. Její spisovatel byl samozřejmě věřící katolík, ale o katolických tradicích se příliš nešíří. Je třeba se o tom zmínit z toho důvodu, že kdosi kdysi uvedl, že Jaroslav Durych vycházel z ortodoxních katolických tradic svého rodu. To je jen rádobybožné povídlí. Spíše tu vždycky šlo o kostelnické tradice austrokatolické.

O JAROSLAVU DURYCHOVI A JEHO DÍLE

uspořádali Jan Šulc, Jiří Kudrnáč a Karel Komárek

Karel Čapek

ZAPOMENUTÝ ČLÁNEK

Jsou knihy, u kterých by recenzent rád prodlel; jsou krásné a temné, chtěl by je tedy osvětlit sám sobě, a jak se říká, zapsat si o nich. Odloží je na lepší a vhodnější chvíli; a po měsících je najde, ach, tajemnější než předtím, trápivě vyzývající k zapomenutému rozboru, připomínající nesplněnou povinnost. To se mi stalo s třemi knihami Jaroslava Durycha: **Na horách** (nákl. Tisk. a vyd. spol. v Přerově), **Tři dukáty** (60. sv. Dobrého díla, vyd. Stanislava Jílovska v Praze II, Štěpánská 41) a **Cestou domů** (sv. 62 Dobrého díla, tamtéž; poslední dvě knihy ve sličné úpravě Jaroslava Bendy). Chtěje si dnes konečně o nich zapsat, nepíše už o dílech, ale o své vzpomínce na ně. Ušel mi tajemný a teskný myšlenkový pokyn, který mi dávaly. Probojovávalo se z nich, pamatují si předobře, něco vznosného, a přece tesklivého, svatého a odříkavého. Ale svou přítomnou vzpomínku musím odít do jiných slov. Napadá mě, dejme tomu, bílá harmonie. Některé drobnější prózy Durychovy jsou jako vnitřek venkovského kostelíka: čistě obílené stěny, bílá antependia, bílé svíce, bělostné ticho; jediným temným zadumáním jsou obrazy svatých. Taková liliová bělost, takové líbezné a přesmutné opuštění je v próze Durychově. Nebo mě napadá hudební skladba; trilogie **Na horách** je stavěna jako strmá varhanová kompozice, počínající horskou pastorálou, stoupající do rozeznění královské písně a přecházející v dopěv plný smutku. Myslím též na architektury, které ještě v drtivé výši promlouvají k duši jemnou linií a intimní uzavřeností. Každý takový obraz znamená stále jedno: v próze Durychově je vždy něco, co uniká rozumu a otevírá se jen snu: něco nezemského, odlidštěného, tajemného. Tento básník prózy mluví o věcech našeho světa, ale oblévá je světlostí a tichostí nadpřirozenou. Je mystický, zajisté; ale jeho mystičnost nezná abstraktních slov, rozlévá se jen po věcech, které známe a které náhle spatřujeme, jako bychom jich neznali. Připomínám překrásnou povídku **Tři dukáty**, nejspanilejší českou prózu, kterou znám. Připomínám si dokonalou báseň **Úžas**, která působí jako obraz pověšený na stěně, tak neobvyčejně přítomně, a přitom neskutečně. Svět Durychův je zcela zduchovělý, nesmírně cudný

a zářivý; přitom však tíží jej nevímjaká trýzeň, nevímjaký beznadějný zármutek. Hlavně však je to čirá poezie, jež netkví na krásných slovech, ale na kadenci vět, na světlosti a tichosti věcí, na kaplové uzavřenosti tohoto světa. Lze-li Durycha jmenovati katolickým spisovatelem — a jeho katolicism nenajdete v tendenci, nýbrž v náladě —, je vedle Jakuba Demla jediným skutečným katolickým básníkem u nás. Tyto řádky nejsou kritika, nýbrž vzpomínka a upozornění; upozornění pro čtenáře, který je přístupen kouzlu krásy, jež uniká rozumu a hladí srdce steskem své čistoty.

Národní listy 6. 8. [1920]

Karel Čapek: Zapomenutý článek. In: *Karel Čapek: O umění a kultuře* II. Praha, Československý spisovatel 1985. (Spisy K. Č., sv. 18.) S. 202–203. [Záznam č. 1850.]

ÚVODNÍ POZNÁMKA

Bibliografie eviduje veškeré publikované práce Jaroslava Durycha a příspěvky o něm včetně literatury cizojazyčné, exilové, samizdatové, ve dvou výjimečných případech i rukopisné; do zvláštního oddílu jsou zařazeny strojopisné výběry, které z Durychova díla pořizoval jeho syn RNDr. Václav Durych. Soupis byl uzavřen k 30. 6. 1997, vzhledem k době tisku byly připojeny ještě dodatky k 30. 6. 1999. Záznamy jsou anotované a byly zpracovány de visu, s výjimkou nepřístupných publikací, především zahraničních, z nichž některé jsou zpracovány torzovitě, mnohdy bez anotací; vřele bude uvítáno každé upozornění z řad veřejnosti na výskyt těchto časopisů a knih i na další literaturu v soupisu nezastoupenou; durychovské „objevy“ patrně neznají hranic.

Několik poznámek ke struktuře soupisu.

Primární bibliografie řadí záznamy chronologicky. První vydání knih jsou vysázena půltně, reedice a překlady do cizích jazyků verzálami, práce publikované v antologiích, sbornících a v dílech jiných autorů jsou pro lepší přehlednost odděleny hvězdičkami. U každého prvního otisku jsou odkazy na všechny otisky další. Zvláštní oddíl tvoří práce publikované posthumně.

Sekundární bibliografie řadí záznamy do oddílů (Knižní práce, Předmluvy – doslovy, Studie atd.) a v rámci těchto oddílů postupuje chronologicky. Ty příspěvky, v nichž je o Durychovi pojednáno v rámci širšího tématu nebo okrajově, jsou do jednotlivých oddílů zařazeny podle míry pozornosti věnované Durychovi (například Šaldova studie Nejnovější krásná próza česká, obsahující i důležitou charakteristiku Durychova díla, je zařazena do oddílu Studie, zatímco práce Pomník Březinův a František Bílek, která se pouze krátce odvolává na Durychovo svědectví, je zařazena do oddílu Menší příspěvky k životu a dílu; řada prací tohoto typu je zařazena do nejrůznějšího oddílu O jednotlivých dílech).

V soupisu díla Jaroslava Durycha byly eliminovány dvě práce, které jsou mu tradičně připisovány: překlad dramatu Viktora Huga Ruy Blas (inscenace 1921) je dílem jeho bratra Václava Durycha, překlad prózy Camilly Mayran Odlesky (1934) dílem Bohuslava Reynka. Soupis také napravljuje jednu mylnou informaci, která se v durychovské literatuře setrvačně přenáší z jedné publikace do druhé: Bětuška nevycházela časopisecky na pokračování v Lidové demokracii v roce 1959, nýbrž v letech 1956–57, a její otiskování bylo předčasné ukončeno.

Sekundární bibliografie neobsahuje publikace všeobecného rázu, jakými jsou dějiny literatury, encyklopedie, slovníky apod., s několika málo výjimkami slovníků speciálních, jakými jsou Český slovník bohovědný, který v roce 1926 jako první zpracoval heslo Jaroslav Durych, samizdatový Slovník českých spisovatelů z roku 1978 a dva speciální slovníky konkrétních literárních děl; pro tyto výjimky nebyl zřízen oddíl Slovníková hesla.

Záznamy mají v sekundární části dost podrobné anotace doprovázené citacemi, s cílem vystihnout obsah i zaměření práce a usnadnit uživateli orientaci v pracích nestejně úrovně.

Bibliografie vznikla za účinné podpory spisovatelova syna RNDr. Václava Durycha; autorka mu děkuje za vstřícnost a ochotu, s níž jí půjčoval těžko dostupné publikace i bibliografické materiály, jež nashromáždili ing. Ivo Lavecký a Václav Bernášek. Vřelý dík patří také panu Mojmiru Trávníčkovi za doplňky, připomínky a za laskavé zlektorování práce.

Vysvětlivky k indexům u čísel:

- * práce publicistické
- o Durychovy překlady
- + překlady Durychových prací a cizojazyčná literatura o něm
- dubium práce s nejistým autorstvím
- a, b, c dodatečně vřazené záznamy

V. V.

A] PRIMÁRNÍ BIBLIOGRAFIE

I

PRÁCE OTIŠTĚNÉ ZA ŽIVOTA

1908–1961

1908

Modlitba. Z triptychu „Svatý Jiří“. *Meditace* 1, 1908–1909, č. 3, listopad 1908, s. 281–284. [Básnická próza; 3. část triptychu.]

Knižně in: *Svatý Jiří* (1915), záznam č. 5; 1996, záznam č. 1509. 1

Františku Bílkovi. *Meditace* 1, 1908–1909, č. 3, listopad 1908, s. 313–316. [Esej o F. B.]

Další čas. otisk: *Český zápas* 1991, č. 43, záznam č. 1452. 2

1909

Teresa de Jesús: Výkřiky sv. Terezie. Ze španělského originálu přeložil Jaroslav Durych. Praha, nákladem revue *Meditace* v srpnu 1909. Nestránkováno [58 stran]. – Dřevoryty vytvořil František Bílek. Bibliofilie. [Překlad mystického spisu.] o 3

Blake William: *Knihy Thel.* *Meditace* 2, 1909, č. 2, únor, s. 120–124. [Překlad básně z angličtiny.] o 4

1915

Svatý Jiří. Přerov, vlastním nákladem 1915. Nestránkováno [50 stran]. – Bibliofilie. [Básnická próza – triptych s částmi *Zápas* (datováno červen, červenec 1908), *Šumění času* (datováno srpen 1908), *Modlitba* (datováno září 1908) a s připojenou prózou *Modlitba k Nejsvětější svátosti* (datováno 28. prosince 1908).]

Další kniž. vyd.: 2. vyd. *Svatý Jiří* (1996), záznam č. 1509.

Čas. otisk: *Modlitba* in: *Meditace* 1908, č. 3, záznam č. 1. 5

1916

Jarmark života. Přerov, vlastním nákladem 1916. Nestránkováno [86 stran]. [Próza s částmi *Spolu*, *Sám*, *Doslov*; datováno: R. 1913 ve Vídni, r. 1914 v Krakově, r. 1915 v poli.]

Další kniž. vyd.: 2. defin. vyd. *Jarmark života* (1931), záznam č. 862; 3. vyd. in: *Jarmark života* (cyklus prací, 1993), záznam č. 1483. 6

Cikánčina smrt. Píseň z jarmarku. (Lese černý, lese divý...) S dedikací Otokaru Březinovi. Přerov, vlastním nákladem 1916. Nestránkováno [20 stran]. [Balada; s poznámkou Psáno v poli 1915–1916.] – Viz též autokomentář k básni Vznik „Cikánčiny smrti“, záznam č. 29.

Další kníž. vyd.: 2. vyd. in: *Balady* (1925), záznam č. 383; 3. vyd. in: *Básně* (Spisy, sv. 5, 1930), záznam č. 800; 4. vyd. in: *Básně* (Spisy, sv. 16, 1940), záznam č. 1235; 5. vyd. in: *Jarmark života* (cyklus prací, 1993), záznam č. 1483; 6. vyd. in: *Osamělé květy* (výbor z básní, 1993), záznam č. 1484.

Otisk v antologii: *Česká balada doby nejnovější*, II. díl (1929), záznam č. 742. 7

1917

Tři dukáty. *Lumír* 45, 1916–17, č. 6, 20. 4. 1917, s. 255–266; č. 7, 25. 5. 1917, s. 298–305. [Povídka; s poznámkou Psáno v poli, 1. a 2. 1. 1917.]

Knižně in: *Tři dukáty* (1919), záznam č. 24; 1927, záznam č. 596; od 3. vyd. společně s povídkami z knihy *Tři troničky* in: *Tři dukáty* (Spisy, sv. 13, 1935), záznam č. 1029; 1957, záznam č. 1346; 1986, záznam č. 1411.

Cizojazyč. otisky: litevsky v antologii *Besišypsanti mergaitė* (1936), záznam č. 1054; maďarsky v časopise *Vigilia* 1961, č. 10, záznam č. 1363. 8

Praxe mlčení. *Lumír* 45, 1916–17, č. 11, 2. 11. 1917, s. 511–520. [Esej; datován srpen 1917, Krakov.]

Knižně in: *Cesta umění* (1929), záznam č. 728; *Eseje* (1931), záznam č. 859. 9

1918

Otokar Březina. (1868–1918.) [Spolu s Josefem Staňkem.] Přerov, nákladem Tiskařské a vydavatelské společnosti v Přerově 1918. 114 stran. [Kniha obsahuje studii J. STAŇKA Otokar Březina. Studie literárněhistorická (s. 3–90) a studii J. DURYCHA Otokar Březina (s. 93–113).]

Další kníž. vyd.: 2. uprav. samostat. vyd. *Otokar Březina* (1928), záznam č. 638. 10

O zlaté růži. In: *Nůše pohádek*. Díl III. Uspořádal Karel Čapek. [Praha, Pražská akciová tiskárna 1918. S. 61–66. — Pohádku J. D. ilustroval Vlastimil Rada. [Pohádka pro děti.]

Další kníž. vyd.: 2. vyd. in: *Z Čapkovy Nůše pohádek* (výbor, 1995), záznam č. 1501a. 11

Matka. *Národní listy* 58, 1918, č. 6, 6. 1., Literární příloha Národních listů, s. 9. [Próza; datována 28. 11. 1917 Most nad Litavou.]

Knižně in: *Cestou domů* (1919), záznam č. 25; *Obrazy* (Spisy, sv. 6, 1930), záznam č. 801; *Ohně v mlhách* (Spisy, sv. 6, 1932), záznam č. 921; *Zastavení* (výbor z próz, 1996), záznam č. 1505. 12

Píseň bohatýrů. (Kam hledíš za pyšnou orlicí...) *Národní listy* 58, 1918, č. 28, 2. 2., Literární příloha Národních listů, s. 9. [Báseň.]

Knižně (pod incipitem) in: *Žebrácké písně* (1925), záznam č. 380.

Otisk v antologii: *Naše umění v odboji* (1938), záznam č. 1142. 13

BJ SEKUNDÁRNÍ BIBLIOGRAFIE

I KNIŽNÍ PRÁCE

ČÁP Alois: Durychova „aféra“. Přerov, nákladem vlastním 1923. 32 stran. [Brožurka na obhajobu J. D. a jeho článku o Janu Husovi Staroměstský ryňk (Lidové listy 10. 6. 1923) – viz záznam č. 170, s kapitolkami Durychův článek, Po 10. červnu, Provokace?, Pochybená taktika?, Jako doslov; s otištěním Durychova článku Staroměstský ryňk a s četnými citacemi z reakcí tisku.]

Další vyd.: 2.–5. vyd. tamtéž, 1923.

* 1548

BARTOŠ Jan: Kdo jest Jaroslav Durych? Kralupy nad Vltavou, Josef Nývlt 1930. 48 stran. [Populárněvědná práce o životě a dosavadním díle; s přehledem vydaných knih.] 1549

OTRADOVICOVÁ Jarmila: Básnický profil Jaroslava Durycha. Literárněkritická studie. Praha, Ladislav Kuncíř 1943. 40 stran. [Esejisticky pojatá studie o básnickém, prozaickém, dramatickém a esejistickém díle; s nepodepsaným medailonem J. D. na záložkách.] 1550

JD 70. Básníku Jaroslavu Durychovi v lásce, úctě a vděčnosti. [Praha, 2. prosince 1956.] Ne-stránkováno [36 listů]. [Rukopisný svod dopisů, vzpomínek a básnických a prozaických vyznání, zaslaných Durychovi k 70. narozeninám, obsahuje autografy: ANDRENIK [= pseud.]: Začátek chorálu [próza], BEDNÁŘ Kamil: Nad Sedmikráskou [báseň], BERAN Jiří [dopis], BOCHOŘÁK Klement [dopis], ČERMÁK K. [dopis], ČERNÝ Václav [dopis], DRKAL František: Pozdrav [báseň], DVOŘÁK František: Obřadní kručifix z Boletic [stať s fotografií kručifixu], DVOŘÁK Ladislav [dopis], rodina FLORIANOVA ze Staré Říše [dopis s grafikou], FREIOVÁ Ludmila: Panenky na horách... [báseň], FRYNTA Emanuel [dopis], FUČÍKOVÁ Jitka [dopis], HIRŠAL Josef: Pout [báseň], HOLAN Vladimír: U Jizery [báseň], HRUBÍN František [dopis], KOPTA Josef: Na všechny chvíle s Vámi prožité... [báseň], LAZECKÝ František: Roky [báseň], LIŠKA Eugen [dopis], NOHA Jan: Kdo jsem, že zpívám ke Tvé cti a chvále?... [báseň], NOVÁK Ladislav [dopis], OTRADOVICOVÁ Jarmila [dopis], SKOUMAL Aloys [dopis s aforismy], SLAVÍK Ivan: Svět má vždy mnoho lesklých pavích per... [báseň], SUCHÝ Josef: Kéz by ta léta byla... [báseň], VOKOLEK Vladimír [dopis], VOKOLEK Vlastimil: První setkání [vzpomínka], ZEDNÍČEK Stanislav: Byly dny... [báseň]. – Originál i xeroxová kopie jsou v majetku syna J. D. Václava Durycha.] 1551

JAROSLAVU DURYCHOVI K SEDMDESÁTÝM NAROZENINÁM. Rukopisný sborník v jednom exempláři. [Uspořádal a závěrečnou poznámku napsal Vladimír Justl.] Kaligraficky upravil Ferdinand Perůtka. Praha, prosinec 1956. Nestránkováno. Strojopis – samizdat. [Sborník obsahuje kromě jedné přeložené básně [zpracována je v autorské bibliografii] úvod: VYSKOČIL Albert: Jaroslavu Durychovi k 2. prosinci 1956 [vzpomínka na Vánoce 1938]; v oddílu Úvahy příspěvky: VODIČKA Timotheus: Kult literatury [obecně o romantické představě literatury], VAŠICA Josef: Durychův laický apoštolát [o bojovném katolictví Durychově v časopisu Rozmach a o jeho teorii umění zbudované na základě víry], KRÁLÍK Oldřich: Provokatér poezie [o jeho soudech o literárních osobnostech], JUSTL Vladimír: Básník [rozbor básnického díla], BLAHYNKA Milan: Několik čísel v Sedmikrásce [o funkci čísel v knize], CHAROUS Emil: Na okraj cestopisů Jaroslava Durycha, VOJTÍŠKOVÁ Marie: Duch baroka v díle Jaroslava Durycha [v románu Bloudění], FLOSS Karel: Jaroslav Durych a filozofie dějin [o Durychově katolické filozofii dějin], ROSENZWEIG Milan: Masopust aneb O věcech lidských, KOPEČNÝ František: Podníceno Durychem. Příspěvek ke slovosledu a slohu české prózy [o aktuálním členění větěm obecně a u Durycha zvláště]; v oddílu Vzpomínky příspěvky: VRLA Leopold: Pozdrav k sedmdesátinám, STRÍŽ Antonín: Čtyři letmé vzpomínky, MATULA Miloš: Vzpomínky čtenáře, SMEJKAL Bohuslav: Vzpomínka ze Svatého Kopečka; s vevázanými grafikami Radoslava KUTRY [portrét J. D.], Břetislava ŠTORMA a Stanislava MENŠÍKA. – Volně přiloženy jsou ve sborníku další gratulace: Václava HABAJE-ÚSLAVSKÉHO, Františka DRKALA [obě k sedmdesátinám], Bohumila VESELÉHO [k pětasedmdesátinám]. – Exemplář sborníku je v majetku syna J. D. Václava Durycha.] **1552**

JAROSLAV DURYCH. 100. výročí básníkovy narození 2. prosince 1986. [Uspořádal Ladislav Jehlička. Praha, 1986.] 158 stran. Strojopis – samizdat. [Sborník obsahuje kromě přetisků některých prací J. D. [zpracovány jsou v autorské bibliografii] příspěvky: KOSTOHRYZ Josef: Milý Jehlo... [mimo stránkování, dopis Ladislavu Jehličkovi o Durychově výročí], VRLA Leopold: Durychova kouzelná lampa [s. 1–29, studie o celoživotním díle], VODIČKA Timotheus: In die belli. Jaroslavu Durychovi [nová paginace, s. 2–5, k 50. narozeninám, přetisk statí z čas. Řád 1936, č. 7], ČAPEK Karel: List Jaroslavu Durychovi [s. 59–64, polemika se studií J. D. Svět Karla Čapka, přetisk z čas. Rozmach 1927, č. 2/3], JEHLIČKA Ladislav: Bojovník [s. 153–158, stať o jeho bojovném katolictví].] **1553**

JAROSLAV DURYCH. 2. K 25. výročí básníkovy úmrtí 7. dubna 1962. [Redigoval Ladislav Jehlička. Praha, 1987.] 113 stran. Strojopis – samizdat. [Sborník obsahuje kromě přetisků některých prací J. D. [zpracovány jsou v autorské bibliografii] příspěvky: TAUFER Jíří: Jaroslav Durych [mimo stránkování, přetisk komentáře ke karikatuře J. D. z knihy Malířský epigram Františka Muziky, 1985, s. 198 – pořadatel zařadil jako memento nepochopení Durychových politických názorů], FUČÍK Bedřich: Marginalia k jubileu [s. 1–6, zkrácený přetisk statí z čas. Akord 1937, č. 1], HEYDUK Josef: Kusé svědectví [s. 13–20, vzpomínky, zejména na poslední léta J. D.], KAUTMAN František: Několik dojmů čtenáře „Bloudění“ [s. 21–27, o lyrismu a obraznosti románu, jeho modernosti, román není protireformační], DURYCH Václav: Hrstka vzpomínek a také něco o Služebnících [s. 31–39, vzpomínky syna na život v Olomouci, na letní pobyty rodiny, na otcovy matematické záliby, na život za protektorátu, na vznik románu Služebníci neužiteční; datováno 26. 8. 1986], KANTŮRKOVÁ Eva: Vznešenost v Čechách [s. 40–57, studie o samizdatovém sborníku Jaroslav Durych. 100. výročí básníkovy na-

EDIČNÍ POZNÁMKA

Text Václava Durycha *Jaroslav Durych 2. 12. 1886–7. 4. 1962* a text Jiřího Kudrnáče a Karla Komárka *Knižní tvorba Jaroslava Durycha* byly napsány pro tento svazek a vycházejí zde poprvé.

Oddíl *O Jaroslavu Durychovi a jeho díle* přináší výběr statí o Durychově tvorbě, a to nejprve statí věnované spíše jednotlivým Durychovým knihám, pak statí zaměřené na celek Durychova díla; v mnoha statích se uplatňují hlediska obě. Stati vztahující se k jedné Durychově knize jsme seřadili chronologicky podle prvních vydání Durychových knih a podle vydání příslušných položek sekundární literatury. Zároveň jsme však dbali hlediska kompozičního, stejně jako při řazení syntetizujících textů v závěru oddílu. Texty tiskneme v pozdějších (definitivních) verzích, ačkoliv původní verze mají někdy půvab pozdějšími autorskými úpravami oslabený (tak Rutteho novinová kritika knihy *Ejhle člověk!*, záznam č. 2250).

Za každým textem uvádíme bibliografický údaj a číslo záznamu, pod nímž je text zařazen v oddíle *Sekundární bibliografie*. Výjimku představuje text Karla Vrány *Návrat Jaroslava Durycha*, který v tomto svazku vychází tiskem poprvé; redakční úpravy původního znění své rozhlasové přednášky Karel Vrána autorizoval. Eva Kantůrková autorizovala svůj text *Vznešenost v Čechách*.

Texty jsme edičně připravili podle zásad běžných pro čtenářské vydání, přičemž jsme respektovali jazykové zvláštnosti jednotlivých autorů. Opravili jsme tiskové a gramatické chyby; modernizovali jsme pravopis (*s/z, i/i/y,ý*, psaní velkých písmen, cizích slov, spřežek, interpunkci atd.); rozepsali jsme některé zkratky a číslovky; citace jsme podle možností ověřili, případně opravili, bez úprav jsme ponechávali citace–parafráze.

Jiří Kudrnáč, Karel Komárek

V duchu stanovených edičních zásad jsme respektovali např. *karakteristika, zjítřený, chyše, pohmůtka, potkán, integrální, strukturální, disorientovaný, generelně, pomíjecnost, vystatovačnost, vyhražený* ad.

Velká písmena jsme ponechali podle řešení autorů v případech jako *Absolutno* i *absolutno*, *Boží* i *boží*, *Bůh* i *bůh*, *Mariánský* i *mariánský sloup*, *První* i *první republika*, *Druhá* i *druhá republika*, *Švejkovina*, *Anti-Švejk*, v platnosti symbolu např. *Naděje*, *Sen*, *Smrt*, *Život* (v rámci jed-

notlivých textů pak dle řešení autora *Absolutno* i *absolutno*, *Pravda* i *pravda*, *Sen* i *sen*). Podle Pravidel českého pravopisu (1993, včetně Dodatku) jsme upravili psaní velkých písmen v případech jako *Česká koruna* m. *česká koruna*, *Koruna svatováclavská* m. *koruna svatováclavská*, *Republika československá* m. *republika československá*, *Bílá hora* m. *Bílá Hora*, *Staroměstské náměstí* m. *staroměstské náměstí*, *Dobré dílo* m. *Dobré Dílo*, *Naše doba* m. *Naše Doba*, *Volná myšlenka* m. *Volná Myšlenka*, *Panna Maria* m. *panna Maria*, *Velikonoce* m. *velikonoce*, *vodákovské pruhy* m. *Vodákovské pruhy*, *bitva bělohorská* m. *bitva Bělohorská* aj.

Pokud jde o pravopis cizích slov, upravili jsme *diereze* m. *diarese*, *extáze* m. *ekstase*, *esej* m. *essay*, *fejton* m. *feuilleton*, *hypnóza* m. *hypnosa*, *loajální* m. *loyální*, *próza* m. *prosa*, *renaissance* m. *renaissance*, *syžet* m. *sujet* apod. Ponechali jsme např. skloňovaný tvar *arrangementu*, *lieutenant* vedle *leutnant* a *lajtnant*, *páter* vedle *páter*, slova s citátovou platností jako *canaille* ad.

Upravili jsme psaní spřežek tam, kde současná Pravidla nepřipouštějí dublety: *naoko* (zďánlivě) m. *na oko*, *napoprvé* m. *na poprvé*, *napříště* m. *na příště*, *nazmar* m. *na zmar*, *odevždy* m. *ode vždy*, *povytce* (hlavně) m. *po vytce*, *příčemž* m. *při čemž*, *sdostatek* m. *s dostatek*, *vzápětí* m. *v zápětí*, *zčásti* (částečně) m. *z části* ad. Spřežky, u nichž Pravidla uvádějí dublety, jsme dílem sjednocovali ve prospěch progresivnější varianty (*např.* m. *na př.*, *například* m. *na příklad*, *ku podiviu* m. *ku podivu*), dílem jsme – podle kontextu a povahy textu – ponechávali způsob psaní jednotlivých autorů, např. *na plno* i *naplno*, *po druhé* i *podruhé*, *konec konců*, *více méně* ad.

Pokud se nejednalo o výčet, rozepisovali jsme iniciály křesťných jmen, např. *Jaroslav* *Durych* m. *Jar.*, *J. Durych*, *Bohuslav* *Durych* m. *Boh. Durych*, *Ladislav* *Kuncíř* m. *L., Lad. Kuncíř* ad.; rozepisovali jsme zkratky v případech *Stará* *Říše* m. *St. Říše*, sv. *Tomáš* *Akvinský* m. sv. *Tomáš* *Akv.*, *Panna Maria* m. *P. Maria* a v případech jako *blahoslavená* *Anežka* m. *bl. Anežka*, *Lidové noviny* m. *Lid. noviny*, *paní* *Urbánková* m. *pí Urbánková*; *narozena* m. *nar.*, *podtrženo* m. *podtrž.*, *století* m. *stol.*, *kapitola* m. *kap.*, *bibliofilské* m. *bibl. ad.*; podle kontextu jsme někde rozepisovali *například* m. *na př.*, v *roce* m. v *r.*, *nakladatelství* m. *nákl.*, *nákladem* m. *nákl.*, *stran* m. *str.* i *s ad.*

Uvádění stran za citacemi jsme naopak sjednotili takto: (*s. XY*) m. (*str. XY*), (*XY*). Po formální stránce jsme v rámci jednoho textu sjednotili také další údaje stejného typu uvážené v závorkách, jako čísla kapitol, dílů apod.

Číslovky jsme rozepisovali v případech typu: *bylo mu tehdá třicet jedna let* m. *bylo mu tehdá 31 let*. Římské a arabské číslice označující století, měsíce, ročníky etc. jsme sjednotili na arabské, např.: *19. století* m. *XIX. století*; *2. 12. 1886* m. *2. XII. 1886*; *2. ročník* m. *II. ročník*; *1. jednání* m. *I. jednání*. Římské číslice jsme ponechali tam, kde označovaly číslo dílu jedné knihy, např. (*II, s. 179*), a v případech typu *Ferdinand II., v Praze II.*

Pro snadnou orientaci v textu jsme na stranách 5–349 (tedy ve všech výkladových textech) zvýraznili názvy všech Durychových děl tučným písmem; různé typy písma jsme sjednotili.

Na několika místech v oddíle *O Jaroslavu Durychovi a jeho díle* byly chybně uvedeny názvy Durychových děl či jejich vrocení, správné názvy a údaje jsme v souladu s oddílem *Primární bibliografie* uvedli do hranatých závorek: *Děvočátko* [= *Děťátko*] *čtyrleté*, *Laň a paní* [= *panna*], *Posel* [= *Kurýř*], *Pouti a plížení* [= *Plížení a pouti*]. Podle *Primární bibliografie* jsme dále v textech opravili tyto názvy: *Ejhle člověk!* m. *Ejhle člověk*, *Kdybych...* m. *Kdybych*, *Staroměstský rynek* m. *Staroměstský rynek*, *Svatý Václav* m. *Sv. Václav*, *Svatý Vojtěch* m. *Sv. Vojtěch*, *Té Nejkrásnější* m. *Té nejkrásnější*, *Výkřiky sv. Terezie* m. *Výkřiky svaté Terezie*; v souladu s *Primární bibliografií* jsme upravili: *Beskydy* m. *Bezkydy*, *Eseje* m. *Essaye*, *Geneze* *Bloudění* m. *Genese* *Bloudění*, *Pouť do Špa-*

nělska m. *Pout do Španělska*, *Praxe mlčení* m. *Prakse mlčení*, *Sonáta* m. *Sonata*, *Zápas Jákobův* m. *Zápas Jákobův*.

Pravopis vlastních jmen jsme upravili v těchto případech: *Léon Bloy* m. *Leon Bloy*, *Bridel* m. *Brydel*, *Calderón* m. *Calderon*, *Josef Florian* m. *Josef Florián* ad. Ponechali jsme tvar *Dostojevskij* (u F. X. Šaldy) vedle *Dostojevskij*; podoby *v Želči* i *v Želči*, *Stralsund* i *Štralsund* aj.

Do hranatých závorek jsme dále na několika místech vložili slova usnadňující srozumitelnost a chybějící názvy zmíněných Durychových statí.

Zvláštní úpravy jsme provedli na následujících místech (první číslo značí stránku, druhé řádek):

- 59, 20 kouzlo *jejích* obrazů m. kouzlo *jejich* obrazů;
65, 2 našich *hlasatelů* umění m. našich *hlasatelův* umění;
70, 14 člověka, jenž... spatří... děvče a jenž si *je* zamiluje..., když *je* uvidí... m. člověka, jenž... spatří... děvče a jenž si *ji* zamiluje..., když *ji* uvidí;
79, 27 *A toto* nalezení Německa m. *A toho* nalezení Německa;
162, 22 záliba *v* aktech hnusu m. záliba *o* aktech hnusu;
162, 32 tóniny, po níž toužilo básnické nitro a *jíž* se zachvíval jeho nepokojný rytmus m. tóniny, po níž toužilo básnické nitro a *jímž* se zachvíval jeho nepokojný rytmus;
164, 14 se *stopami* myšlenkové geniality m. se *stopy* myšlenkové geniality;
167, 3 realismu..., *jímž* je... a *jenž* se *stal* m. realismu..., *jímž* je... a *jež* se *stalo*;
175, 26 jedinečná... vyprávím v smutek nekonečně dojmavý, *v* majestátní hrdost královny m. jedinečná... vyprávím v smutek nekonečně dojmavý, *a* majestátní hrdost královny;
184, 36 pokladům, jež vynesla *básníková* řeč m. pokladům, jež vynesla *básníkově* řeč;
205, 24 zharmonizována *soustavnou*, stejnotvarou metodou m. zharmonizována *soustavou*, stejnotvarou metodou;
240, 30 podrobenost božimu úradku a moc, síla, z této *podrobenosti* prýšticí m. podrobenost božimu úradku a moc, síla, z této *podrobnosti* prýšticí;
249, 37 v srážném utkvění, *v němž* m. v srážném utkvění, *v níž*;
251, 19 kde kráčí se... krokem m. kde *se* kráčí se...krokem;
253, 22 proti *sobě* postavení m. proti *době* postavení;
273, 32 proti *všem* projevům m. proti *všech* projevům;
279, 11 hledáním *důvodů* pro tento postoj a vždycky je nachází m. hledáním *důvodu* pro tento postoj a vždycky je nachází;
324, 8 *Krista* v románu Na horách m. *Kristla* v románu Na horách;
327, 2 1886–1962 m. 1889–1962 (opraven rok narození J. D.);
331, 25 teprve *od* roku 1915 m. teprve *do* roku 1915;
339, 14 *mužnost* a čest m. *možnost* a čest.

Jitka Uhdeová

Děkujeme paní Haně Pospíšilové za provedení prvních korektur výkladových textů.

OBSAH

Jaroslav Durych 2. 12. 1886–7. 4. 1962] Václav Durych	5
Knižní tvorba Jaroslava Durycha] Jiří Kudrnáč a Karel Komárek	41

O JAROSLAVU DURYCHOVI A JEHO DÍLE

uspořádali Jan Šulc, Jiří Kudrnáč a Karel Komárek

Karel Čapek	Zapomenutý článek	57
A. M. Píša	Jaroslav Durych: Nejvyšší naděje	59
Arne Novák	Jaroslav Durych: Obrazy	61
Miloš Vacík	Jaroslav Durych – Obrazy	63
Bohumil Polan	Jaroslav Durych: Panenky	65
Lev Blatný	Durychův sv. Václav	66
Pavel Fraenkl	Jaroslav Durych: Žebrácké písně	68
František Götz	Básník slepoty duše a mystické chudoby	69
Oleg Sus	Návrat básníka	72
Arne Novák	Jaroslav Durych: Balady	75
Edmond Konrád	Medúza na písku	77
Arne Novák	Jaroslav Durych: Plížení Německem	79
Silvestr Braitó	Durych Jaroslav: Eva	81
Miroslav Rutte	Poutník slávy dogmatiky naposledy spatřuje	82
Mojmír Trávníček	Doslov	87
Bedřich Fučík	Pohled do díla Jaroslava Durycha	90
Bedřich Václavek	Poutník absolutna	94
Karel Sezima	Mystický senzualista	105
Arne Novák	Jaroslav Durych: Pouť do Španělska	118
Silvestr Braitó	Durych: Té Nejkrásnější	120
Vilém Závada	Durychovo „Kdybych...“	121
F. X. Šalda	In margine Durychova „Bloudění“	124
Arne Novák	Bloudění českého románu historického	129
Paul Eisner	Jaroslav Durych	135
František Kautman	Několik dojmů čtenáře „Bloudění“	151

Pavel Švanda	Znovu Durychovo Bloudění	156
Pavel Fraenkl	Jaroslav Durych a český román historický	158
Jiřina Popelová	Příroda a žena v díle Jaroslava Durycha	170
F. X. Šalda	Poezie, próza, verš	177
Albert Vyskočil	Jaroslav Durych anebo Umění verše	181
Pavel Fraenkl	Jaroslav Durych: Básně	204
Jan Blahoslav Čapek	Jaroslav Durych: Paní Anežka Berková	206
Josef Škvorecký	Špatná služebnice ďáblova	208
František Götz	Úsilí o překonání baroka v české poezii	211
Oldřich Králík	Jaroslav Durych	216
Josef Hora	Několik poznámek k dílu Jaroslava Durycha	220
Miroslav Rutte	Perspektiva času	227
Arne Novák	Cestopisné fejetony Jaroslava Durycha	237
Václav Černý	Jaroslav Durych: Masopust	239
Bedřich Fučík	Glosy k Durychovým Služebníkům neužitečným	242
Oldřich Králík	Durychovi Služebníci neužiteční	252
Vojtěch Jirát	Jaroslav Durych: „Služebníci neužiteční“	262
Jaroslav Med	Přepych české kultury	264
Timotheus Vodička	K šedesátinám Jaroslava Durycha	268
Jan Patočka	Doslov	272
Jan Vladislav	Z Pařížského deníku	280
Martin C. Putna	Položil jsem svou duhu... ..	283
Josef Vašica	Durychův laický apoštolát	286
Karel Vrána	Návrat Jaroslava Durycha	290
Eva Strohsová	Jaroslav Durych	308
Ivan Slavík	Fragmenty k portrétu Jaroslava Durycha	322
Ivan Slavík	Magický realismus?	325
Jaroslav Med	Prolegomena k četbě Jaroslava Durycha	327
Jaroslav Med	Jaroslav Durych – fašista?	331
Eva Kantůrková	Vznešenost v Čechách	336
Vladimír Justl	Tam a tady	346

SOUPIŠ DÍLA JAROSLAVA DURYCHA A LITERATURY O NĚM

zpracovala Věra Vladyková

Úvodní poznámka	353
A] PRIMÁRNÍ BIBLIOGRAFIE	
I Práce otištěné za života 1908–1961	355
II Původní práce otištěné posmrtně a přetisky starších prací 1962–30. 6. 1997	474
III Strojopisné výběry Václava Durycha	491
IV Činnost ediční	494
V Činnost redakční	495
B] SEKUNDÁRNÍ BIBLIOGRAFIE	
I Knižní práce	497

II	Předmluvy – doslovy	501
III	Studie – eseje	504
IV	Články – vzpomínky – rozhovory	512
V	Medailony – jubilejní články – nekrology	524
VI	O korespondenci	530
VII	Bibliografie	532
VIII	O jednotlivých dílech	533
IX	Recenze knih o Jaroslavu Durychovi – referáty o konferenci	648
X	Polemiky – kritiky – útoky – epigramy	651
XI	Menší příspěvky k životu a dílu	681
XII	O přednáškách a proslovech Jaroslava Durycha	703
XIII	O přednáškách o Jaroslavu Durychovi	706
XIV	O cenách a podporách	708
XV	Dedikace	709
C]	DODATKY	
I	Primární bibliografie	711
II	Sekundární bibliografie	713
D]	REJSTŘÍKY	721
	EDIČNÍ POZNÁMKA	783

JAROSLAV DURYCH

ŽIVOT, OHLASY, SOUPIS DÍLA
A LITERATURY O NĚM

*Kniha vychází s laskavým přispěním
Nadace Českého literárního fondu
a Nadačního fondu Obce spisovatelů*

*Obálku s použitím kresby Albrechta Dürera,
vazbu a grafickou úpravu navrhl Boris Mysliveček
Stručný životopis napsal Václav Durych
Text Knižní tvorba Jaroslava Durycha
napsali Jiří Kudrnáč a Karel Komárek
Výbor statí O Jaroslavu Durychovi a jeho díle
uspořádali Jan Šulc, Jiří Kudrnáč a Karel Komárek
Soupis díla Jaroslava Durycha a literatury o něm
zpracovala Věra Vladyková
K vydání připravila Jitka Uhdeová
Vydalo nakladatelství Atlantis v Brně roku 2000
jako svou 188. publikaci ve spolupráci
se společností Barvič a Novotný, spol. s r. o.
Sazbu písmem Baskerville připravil Vladimír Ludva
Vytiskla tiskárna Centa, spol. s r. o.,
Václavská 113, Brno-Horní Heršpice
Počet stran 792
Tematická skupina 12
Vydání tohoto souboru první*

*Knihy objednejte na adrese
Atlantis, spol. s r. o.
PS 374
602 00 Brno*